

M. 9473.

DISSERTATIO INAUGURALIS
MEDICA,
DE
METHODI GASTRICAE USU
ET ABUSU,
QUAM,
UT GRADUM DOCTORIS MEDICINAE
IN
UNIVERSITATE CAESAREA LITERA-
RUM DORPATENSI
RITE ADIPISCATUR,
CONSENSU ILLUSTRIS MEDICORUM ORDINIS,
LOCO CONSUETO
PUBLICÉ DEFENDET
AUCTOR,
THEOPHILUS GUILIELMUS ZOEPFFEL,
CURONUS.

6 X III : 11

DORPATI
LITERIS MICHAELIS GERHARDI GRENZII
TYPOGRAPHI ACADEMICI,
MDCCCXI.

In primatur.

Daniel Georgius Balk,

Medicinae et Chirurgiae Doctor, Pathologiae et Therapiae Professor publicus ordinarius; instituti medicoclinici Director; a consiliis collegiorum Rossicis etc.

cxviii: 11

Introd uctio.

Antiquissimis jam temporibus methodum gastricam adhibitam invenimus Primus, qui regulas quasdam de ejus usu exhibuit, quemadmodum etiam totam medicinam ad eum gradum evexit, in quo solo utilitatem afferre potuit, Hippocrates erat. Notiones ejus de crisi- bus, secundum quas in materiis excretis causas morborum quaesivit, quoniam post excretionem veram meliorem aegroti conditionem vidit, eum eo impulerunt, ut materias coctas via, quam natura monstravit, expelleat; in quo omnes sequentium seculorum magni medici eum immitati sunt, quamvis in doctrina de crisi- bus ratio explicandi, quam hi sequebantur, ab ejus ratione maxime diversa esset. Docuit nos ad clima et tempus anni, ad aetatem

et sexum aegroti respicere, et ut id tantum excerneretur, quo morbus ortus esset. Signa praeterea definiit, quae excretionem necessariam redderent, remediisque usus est, quae non drastice operarentur; purgantia ejus simul emetica erant, atque omnia, propter minorem medicamentorum ejus temporis copiam, e regno vegetabilium erant desumpta. Praecipuam cautionem in purgantibus adhibuit, eaque non nimis in dosibus dari iussit, ne aegrotum debilitarent; propensior erat ad emetica, quamvis unius morbi tantum historia reperiatur, ubi morbus vomitu critice finitus esset. In schola Alexandrina Erasistratus purgantia vituperavit, quoniam ea humores corrumpere et febres putridas gignere opinatus est; e contrario diaetam modicam, balnea calida, et emetica commendavit. Haec postremo Asclepiades quoque Romae laxantibus praestari dixit, quoniam, quae alvum movent materias noxias non attraherent sed noxias demum redderent. Quod emeticis lubens utebatur,

id ex dissoluta vivendi ratione Romanorum, populis orientalibus devictis, explicari potest, apud quos remedium quasi domesticum erat ut saepe mechanica faucium irritatione ventriculum exonerarent, quo novum edendi appetitum sibi compararent. Nota Senecae vox est de aequalibus suis; vomunt, ut edant, et edunt, ut vomant. Galenus Erasistrato parciolem purgantium usum, quibus ipse lubentissime utebatur, vitio vertit; adhibuit ea in perspicuis partimque jam coctis primarum viarum impuritatibus; sed pro varietate materiae morbosae agrotantis varia elegit. Ubi nulla excretionis signa adsunt, isti aegroti commendat ptisanas, hydromel et oxymel. Emetica Galenus prorsus non laudat in periodo cruditatis; timet enim, ne cruditates ad excretionem nondum praeparatae, concussionem primarum viarum, in secundas deducantur atque tum demum materiam morbosam divulgent; sequentibus demum diebus resolutione et coctione partim jam per-

fecta hyssopum veterum cum oxymelle commendavit. Galenum successores ejus atque seriores medici seculorum sequentium serviliter secuti sunt, qui minimum ad perficiendam medicinae doctrinam praestituerunt; contra empiria maxime circa latius propagata erat, quae certissime ad abulum methodi gastricae non parum contulit. Seculo decimo sexto, cum Paracelsus veteram Galeni pathologiam humoralem concuteret, novumque systema conderet, ex quo quinque in corpore naturae, quae sanitatem gignunt, quaevis pro se quemvis morbum producere possit; quemadmodum seculo decimo septimo, ubi systema Helmontii invaluit, in quo Archaeus, quid omnia in corpore humano regat partes primarias sustinuit; praeterea quoque systema Sylvii, qui omnes morbos ex effarvescentia acidorum cum alcalibus explicavit — in his duobus seculis usus methodi gastricae prorsus fere obliterated erat, donec seculo decimo octavo incipiente per Sydenhamium, qui medicinam totam ad

experientiam revocavit, cui theoria obediret, rursus invaluit. Boerhavius eum secutus est in praxi, quae systemati ejus prorsus dissimilis erat. Fridericus Hoffmann, evacuationia praecipue in morbis gastricis adhibuit. Stoll, Hippocratis et Sydenhamii exemplo ductus, omnem theoriam relinquere tentavit, ut via empiriae rationalis ad certam curandi methodum perveniret. Methodus de Haenii, quae ignava per se omne auxilium a natura expectabat, et ex Stollii observationibus, aut lente tantum, aut prorsus non ad curationem ducebat, medicum nunc laudatum veresimiliter ad curandi methodum vehementiorem impulit, quae quoque propter regnantem genium gastricum eo duxit, ut ad conditionem viarum primarum in omnibus morbis praecipue respiceretur, atque usus theoriae, quae gastrica vocatur, in primis vulgaretur; quae theoria in posteriori hujus seculi dimidio, exclusis fere aliis, regnabat. Quamvis auctor ejus per genium gastricum

stationarium, per luxum et mores nationis et seculi corruptos maximam partem, propterea quod usum hujus methodi ita extendisset, purgatus sit; tamen aëclis ejus superioribus, genio morbi stationario jam in nervosum immutato, summo jure vitio verti potest, quod nullis finibus se contineri passus sunt in hac methodo adhibenda, quodque causas morborum semper in abdomine quaesiverint, quod alimentis corruptis atque impuritatibus mucosis, biliosis et rancidis obrutum credebant. Sic multum huic methodo abusi sunt, donec Brown hoc meritum sibi acquireret, cum usum ejus limitaret; sed in hac re nimius quoque fuit, ad impuritates viarum primarum profus non respiciens; nulla remedia novit, nisi aut excitantia, aut debilitantia; ad posteriora nullo discrimine facto omnia purgantia et emetica adnumeravit, ex quibus emetica in stheniis veris nulla conditione adjuncta adhibenda censuit, ubi utilitas tamen eorum propter concussionem, quam gignunt, non omni dubio caret. Sic

peripneumonias, in quibus Stoll maximam emeticorum utilitatem etiam sine venae-sectione vidit, omnes, non una quidem excepta, sthenicas habuit, quamvis vix cogitari possit, ipsi in praxi latiori nunquam morbos occurrisse, in quibus haemoptysis et ipsa adeo pneumonia vera per consensum ex stimulis biliosis ortum traxerint, quae tum aut nullam venae-sectionem ad veram curam instituendam postularent, aut in quibus haec indicationem curatoriam ad adhibenda remedia evacuantia praeparare quasi debuerit, Sed haec omnibus inde temporibus eorum, qui praeconceptis opinionibus theoriam aliquam faventes ad cubiculum aegroti accederent, fortuna fuit, ut adversus nutus naturae maxime perspicuos coeci quasi essent, aut violenter eos theoriis suis accommodarent. Fritze quoque narrat, (*medizinische Annalen für Aerzte und Gesundheitsliebende. Leipzig, 1781*) sibi, quum pro gradu doctoris adipiscendo examinaretur, quaestionem propositam, num in haemoptisi emetica adhiberi

possent, quam quaestionem se maxima examinatorum comprobatione prorsus negasse. Nihilominus tamen experientia postea meliora eum docuit, et Stoll quoque per unicum emeticum saepe haemoptysin inhibuit, quae antea venesectionibus et nitro frustra impugnata fuerat. Ut ad Brownium revertamur, in purgantibus nullum respectum virium derivantium, sed tantum debilitantium habuit. Temporibus recentioribus, ubi opera datur doctrinae medicae via experientiae et observationis conjuncta cum sagaciori chemica et dynamica organismi notione perficiendae, ratio quoque, qua emetica et purgantia operarentur, et adhiberi possint, quemadmodum etiam indicationes eorum et contra indicationes accuratius definitae sunt, et sic methodus sibi met ipse constans inventa est, quae modum universalem, secundum quem medicus, qui rationem ducem sequitur, in aegrotis tractandis procedat, moderetur.

Sectio prima.

De methodi gastricae usu.

I. Methodus emetica.

Vomitus est actus spasmodicus, stimulis in ventriculum specificè operantibus genitus, quo materiae in eo contentae, ut eae, quae in duodeno insunt, et materiae secretae jecinoris et pancreatis, motu antiperistaltico per os expelluntur. Acuta vomitus explicatio est, quam Marcus Herz (*Briefe an Aerzte, 2te Samml. Berlin, 1784. S. 21 u. folg.*) proposuit, cum eum in oblato aequilibrio inter duo fibrarum muscularium genera, quae ventriculum formant, oriri faciat, atque cum suis et Vespèrii observationibus ductus, in praepoderante activitate fibrarum muscularium longitudinalium a Cardia usque ad Pilorum super ambo ventriculi plana procurrentium collucet, unde activitas antagonistica fibrarum muscularium per latitudinem ventriculi

forma circuli procurrentium debilitetur Pylorusque, finis ventriculi mobilis, sursum versus cardiam trahetur, atque sic cibi, aut aliae materiae in cavo ventriculi contentae, per oesophagum sursum expellantur. Operatio emeticorum ad duo praecipue momenta reducenda est: evacuationem et concussionem. Per priorem debilitantia fiunt; sed debilitatio haec non tanti facienda est, quam quae evacuatione fit sanguinis e corpore, aut humorum ex hoc secretorum atque organicorum factorum. Nam tum compensatio hic facilius est, tum cum materiis assimilabilibus etiam multae haud assimilabiles vulgo excernuntur, atque hae sunt proprie eae, quibus amovendis opera danda est. Sed tamen artis ope non ita leviter et consiliis convenienter procedimus, quam natura, quae cum materiis crudis corruptisque paucas tantum utiles excernit, quapropter vomitus naturalis plerumque non eam debilitatem relinquit, quam in artificioso animadvertimus. Altera emeticorum operatio

ineest in concussione, qua, ut facile patet, toto organismo animali incitantia fiunt, et quodammodo debilitatem evacuatione ortam tollunt. Exferunt hunc effectum praecipue in viscera abdominalia pectorisque et in caput, unde incitantem habent operationem in ultimos vasorum fines et omnes secretiones et excretiones promovent. Hoc aspectu tantum vis sanguinem purificans iis distribui potest, quam vetus pathologia humoralis tanto in gradu iis adscripsit. Per sortem operationem in ventriculum ejusque plexus nervosos, qui consensu latissimo cum ceteris corporis organis conjuncti sunt, magna vi derivante gaudent atque impressionem, stimulis praecedentibus factam, aut partim, aut omnem, etiam in remotissimis organis tollunt. Hoc si respicitur, vera sunt antispasmodica, praecipue ubi dosibus parvis datae sunt, atque convulsiones saepe maxime insigni et pulcherrima ratione inhihent. Verum non sola emetica specifica vomitum gignere possunt, sed omnia, quae

ventriculum contra naturam extendunt, eumque ad contrahendum impellunt, ut et multae materiae, aliis qualitatibus mechaniciis praeditae motum hunc peristalticum inversum producant. Propter ventriculi cum cute sympathiam emeticis tum inprimis utimur, ut incitatione antagonistica spasmus in extremis vasorum cutaneorum finibus inhibeamus; et in multis cutis morbis maximam utilitatem praestiterunt. Patet hinc, quam latus usus eorum extendatur, et hic tantum in universoni indicabo, quae nos ad eorum usum invitent, quaeque eum nobis interdiciunt, et tum regulas quasdam in iis adhibendis observandas adjiciam.

Indicationes ad usum emeticorum.

I. Venena devorata omnis generis, brevi tempore postquam in ventriculo recepta fuerunt, antequam inflammationem generent. Venena narcotica etiam seriorum usum admittunt.

II. Craffiores impuritates gastricae ventriculi atque superioris intestinorum tenuium partis. quae in stimulos noxios abierunt atque in his partibus aut pondere, aut ambitu, aut aliis qualitatibus molestias gignunt.

III. Corpora in oesophago haerentia, quae removenda sunt; quae si parva sunt spongii ope in ventriculum detrahi possunt. Verum saepe hoc fieri nequit, si acuta sint et acumen eorum deorsum versus sit. Corpora, quae non amplius detrudi poterant et in quibus etiam forceps faucium nullam opem attulit, quaeque ab aesophago quasi inclusa et incarcerata erant, vomitu faciliter expedita et expulsa sunt.

IV. Ut incitantia in devicta pulmonum aethenia; in catarrho suffocativo, qui nihil aliud est, quam pulmonum paralyfis; in congestionibus humorum mucosorum in bronchiis et pulmonibus, in omnibus asphyxiae generibus; in morbis pectoris qui

per consensum stimuli in ventriculo contenti oribantur, ut in tussi stomachica.

V. Ad promovendas alias evacuationes; ad bilem excernendam, quae ductum choledochum obstruit et icterum gignere potest; ad accelerandam secretionem et excretionem urinae ope concussionis et operationis in extremos vasorum fines; ad promovendam menstruationem in torpore systematici uterini, ope celerioris sanguinis circulationis inde ortae.

VI. Incitatio antagonistica. Plexus centralis ventriculi cum nervis multorum organorum coniunctus est; mania atque aliae cerebri affectiones inde deminuntur, modo ne character hypersthenicus adsit.

VII. Ad promovendam resorptionem; ubi accumulationes mucosae copiosiores in cavum aliquod sine inflammatione locum habuerunt, ibi concussio forsitan optimum agens erit, quod systema lymphaticum ad majorem resorptionem provocet; fibram irrita-

irritabilem ad majorem actionem intendunt, atque relaxationem vasorum exhalantium tollunt, et resorbentium incitabilitatem augent; etiam in operatione eorum ab evacuatione temporaria nonnihil expectari poterit, cum ex legibus physices humores majori vi in organorum vacuum ruunt, quo fit, ut cava et viscera cum ventriculo per systema lymphaticum conjuncta nimia impletione liberarentur. Sic Balkius, professor celeberrimus, in tribus aegrotis, qui hydrope abdominali laborarunt, vomitum a natura ipsa ortum vidit, quo magna aquae copia excernebatur, atque conditio morbosa evidenter deminuta est. Similia etiam alii observaverunt, et literis mandaverunt.

Contraindicationes emeticorum.

I. Graviditas. Initium et finis ejus minus eorum usum nobis interdicit, quam partus mox instans; multae tamen parientes sponte vomunt, unde partus acceleratus et

facilior redditus est; sunt quoque nonnullae, in quibus partus imminens modicum emeticorum usum injungit, ubi nempe ventriculus nimis praecipue cibis difficulter concoquendis oneratus aut stimulus biliosus dolores inefficaces aut spasticos reddit; hic emetica maximum levamentum laboranti in partu afferunt, sed adhibenda sunt remedia leniter operantia, radix ipecacuanhae cum tartaro emetico; uterus gravidus fasciis latis suffulciendus est, atque aegrota situm commodum jacentem habeat.

II. Plethora universalis, congestiones sanguinis versus caput, thorax nimis sanguine impletus, plethora abdominalis, ex qua postremo causa in alvi obstructionibus etiam non adhiberi debent, ubi sex aut septem aut octo dies duraverunt; obstructio tum semper plethoram abdominalem gignit; in omnibus his maxime noxia oriri possunt ex iis, quoniam diathesin inflammatoriam in inflammationem topicam organi alicujus maxime irritati immutant; verum in con-

gestionibus versus caput et pectus, ubi earum causa, ut saepissime observatum est, in impuritatibus primarum viarum inest, maximam utilitatem praestabunt, atque in alium radicitus curabunt; sed omnes circumstantiae perpendendae sunt, atque ortus morbi respiciendus est.

III. Inflammationes abdominis etiam pectoris capitisque; interdum eae usum emeticorum multum majis etiam, quam congestiones, idque eo majis, quo in inflammationes puras majus immutatae sunt; nihilominus tamen saepe hic accidit, ut tam idiota quam medicus non satis perspicax nausea symptomata orta aut vomituratione aut lingua sordida et colore faciei sordido delusus, symptomata haec pro criticis naturae motibus habeat, atque in iis admonitionem naturae ad emetica danda se invenisse credat.

IV. Herniae; etiam hic sedulo ab emeticis cavendum est; ubi necessaria videri possint, ut in incarcerationatione earum in

annulum abdominalem, quae biliosa vocatur, utive concussione infaustum intestinum situm mutari et forsan implicationem ea explicari sperari possit; ibi opera danda est ut idoneo suffulciantur; praecipue tum, ubi hernia reponi poterit, antea taxis adhibenda atque fascia hernialis bene accommodata applicanda est.

V. Fracturae praecipue eorum ossium, quae thoracem et caput constituunt, praeterea ossium sterni, costarum et crunii; fracturae extremitatum minus considerandae sunt; modo cura impensa sit situs commodi, ne fines oppositae ossium loco moveantur, atque deligationis convenientis et satis firmae.

VI. Incarceratio calculorum biliarium et renalium. Colica inde orta, cujus symptomata constantia nausea et vomitus sunt, ut ad totum aegroti conditionem respiciatur, postulat, unde hoc colicae genus statim agnoscitur, atque nemo vomitum hunc convulsivum emeticis datis augebit, ne peri-

culum crescat; sed sedando stimulo, qui vomitum genuit, malum removeri studebit.

VII. Scirrhus ventriculi et extensio vasorum ejus aliorumque abdominis et pectoris viscerum aut aneurismatica aut varicosa. In scirrho vomitus semper jam adest, aut saltem perpetua vomitatio et vehemens gurgitatio, simul atque cibi aut potiones in ventriculum devorabantur; ubi una dolor obtusus aut anxie praemens ab aegrotto in ventriculo sentitur, hic jam ipsa inquisitione exterior, induratio palpabilis et inaequalitas, quomodo agendum sit, nos admonet; aneurismata vero et varices rumpere et profluvia sanguinis laetifera gignere possunt.

VIII. Excretiones criticae, quae alia via imminet; negotium enim naturae turbaremus, et deteriorationem morbi, aut metastasismum efficeremus; quapropter Hippocrates jam sapientissimum praeceptum dedit ne versus diem criticum remedia de-

finite operantia adhiberentur, cujus legis medici recentiores eo magis rationem habere deberent, quo minus naturae ejusque viribus medicatricibus et nimium arti confidunt, atque nimia medicamentorum copia, et saepe eodem tempore methodis diversissimi generis in aegrotum impetum faciunt.

IX. Deformationes organicae; eae multam cautionem in adhibendis emeticis postulant, praesertim struma, quae propter maximam laryngis irritationem, unde in vasa ejus humorum nimia copia colligitur, facile amplificari potest; in gibbo non minus noxia sunt,

X. Senectus, ubi propter fibrae rigiditatem rupturae aut alia systematis vasorum vitia facile oriri possunt,

XI. Epidemia perquam typhosa, vel stationarius febris character vehementer typhosus; tales morbi, in quibus vires vitales valde deminutae sunt, nullas excretiones praeterea admittunt; nisi forte ex impuritatibus orti sint, quae vomendo summoverti

possunt. Nihilominus tamen Balk V. D. (*Auszüge aus dem Tagebuche eines ausübenden Arztes, 1ste Sammlung, Berlin 1791*) etiam decimo febris putridae nervosae die aegrotum ex maxima desperata conditione, emetico audaciter dato, eripuit.

XII. Idiosyncrasia maxime ab iis abhorrens, quae usum eorum non minus interdicat, quam nonnullorum hominum peculiaris conditio, qui, ne maximis quidem emeticorum dosibus datis, nauseam sentiunt; hic opera danda est, ut impuritates alia via removeantur.

Regulae quaedam in usu emeticorum observandae.

I. Opera detur, quod ventriculus externe calidus sit; etenim eo certius nobis de effectu emeticorum persuasum esse potest, quoniam calore receptivitas ventriculi augetur, atque effectus secundarius promovetur, et motus spasmodicus etiam nonnihil saltem eo lenitur.

II. Dentur emetica dosibus refractis; id eo propterea melius est, quoniam cujusque irritabilitatem non semper novimus, quae praeterea variis temporibus varia esse potest; dosis tamen sufficiens sit, quoniam nonnulla emetica minori in dosi data alvum laxant, a quo in multis morbis febrilibus cavendum est.

III. Obstructiones pertinaces, si quae adsint, antea clysteribus mollientibus, leniter incitantibus antispasmodicisque tolerantur.

IV. Si venaesectio et vomitus in eodem morbo simul indicata sint, instituat illa, antequam emetica dentur, ne inflammatio aut oriretur aut, si jam affuerat, augetur.

V. Iis, qui nimia irritabilitate laborant, infantibus, femininis, praecipue hysteris, omnibusque iis, qui ad spasmos inclinent, non dentur ventriculo prorsus vacuo, quoniam periculum est, ne validus tumultus in organismo animali excitetur.

VI. Ubi via solita dari nequeunt, quia aegrotus devorare non potest, ut in angina paralytica, ibi alia ratione viaque procedendum est; ope siphonis pharyngis in ventriculum injiciantur, et ubi hoc locum habere nequit, ut in corporibus, qui totum aesophagi ambitum implent, ibi dosibus quintuplex aut septemplex in clysteriis ex infusis antispasmodicis aplicentur, qui si saepe repetiti non operentur, in conditione periculosa nihil reliqui est, quam infusio perquam anceps solutionis emeticae in venas. Fomentationes cardiae solutionibus tartari emetici institutae maxime incertae sunt.

Indicata.

Pertinent haec partim ad regnum vegetabile partim ad minerale; inter illa radix Ipecacuanhae praestantissimum est remedium, praecipue conveniens infantibus et quoniam simul antispasmodicum est, iis aegrotis, qui debilitate irritabili et sensibili laborant; dentur, gr. XV — XXV aut solite aut

cum tartaro emetico conjuncta, in qua conjunctione certius vomitum efficit, minusque alvum solvit. Usus radicis violae odoratae et caninae radicisque asari europaei et corticis Caribaei majus minusque obsoletus est. Radix scillae lubenter adhibetur ut emeticum in congestionibus mucosis pectoris, quoniam simul in hujus organa ut et in systema uropoetium operatur; ex regno minerali utimur praecipue tartaro emetico in dosibus gr. ij — iij propter certam ejus celeremque operationem. In impuritatibus fixis usus praecedens infusorum aromaticorum additis floribus arnicae adeoque parvis opii dosibus ad conditionem spasmodicam solvendam commendandus est; quemadmodum ibi, ubi visciditas materiarum excernendarum expectari poterit, sal ammoniacum et extractum marrubii albi in infusis aromaticis optima erit cura praeparatoria; si diarrhoeae, quam tartarus emeticus facile gignit, occurrendum est, dosis ejus dari potest grj cum amyli grxv. Hoc reme-

dium Hufeland, ut notum est, nupe ut emeticum certissime operantem commendavit, quamquam certis haec operatio observationibus recentioribus dubio reddita est; facile etiam hyperemesin gignit, quapropter in hominibus irritabilibus aut caute tantum aut nullo modo adhibendum est. Veresimillimum est, operationem hanc ita vehementem esse, quoniam ope amyli adhaerentis tota tartari emetici dosis nunnulis superficiei internae ventriculi punctis inhaerescat, nec ut tartaro emetico in aqua soluta adhibito in omnia hujus superficiei puncta distribuatur. De conjunctione tartari emetici cum radice ipecacuanhae ad effectum laxantem impediendum supra jam locuti sumus. Nonnulli quoque vitriolo de cupro aut vitriolo zinci, quod tamen non probemus, utuntur. Aqua benedicta Rulandi et vinum antimonium Huxhami non satis certa sunt propter inaequalem adparationem.

II. Methodus purgans.

Utitur hac methodo, ubi materiae excernendae profundius in tubo intestinali, in intestinis tenuibus et crassis sedem habent. Certis enim remediis specificis et stimulanter in fibram irritabilem tubi intestinorum operantibus fibra haec ad majorem motum peristalticum intenditur, humorum intestinalium major copia excernitur, qui, ubi cum eo, quod in intestinis contentum est, se conjunxerant, idque liquidius reddiderant, eique viam lubricam et propterea faciliorem aperuerunt, profusus hoc et minus consistens per anum expellitur. Una cum ciborum parte inutili et cum resinosa bilis parte, quae assimilari nequit, et in intestinis crassis putredine incipiente corripitur, praecipue multi humores intestinales excernuntur, unde maximopere hoc debilitans est; verum non perinde est quibusnam remediis ad alvum laxandum utamur; omnia in duas magnas classes distribuenda sunt, excitantium et de-

primentium; illa a veteribus purgantia calida, haec purgantia antiphlogistica vocabantur; haec posteriora inprimis organismum animale debilitant, illa vero modicis dosibus data, leniter solvunt et propter qualitates excitantes et roborantes tum semper adhibenda sunt, ubi excernendum quidem, sed non debilitandum est. Excretionem praecipue irritabilitate tubi intestinalis promota, minus glandulis mucosis excitatis et faecibus inde dilutis et solutis gignunt, ut in salibus mediis adspicimus, quapropter etiam non eandem quam haec relaxationem relinquunt. Omnia vero in operatione quadam secundaria conveniunt, ut humores organicas ad punctum irritationis derivent, atque sic alia cava et organa iis liberent, unde et efficiunt, ut humores minus versus superficiem tendant externam.

Indicationes ad usum purgantium.

1) Materiae non assimilabiles extra ventriculum profundius in tubo intestinali

haerentes, quae aut ipsae causam morborum continent, aut in stimulos accessarios abeunt.

2) Plurimi vermes; ascarides lumbricoides et vermiculares remediis lenioribus jam cedunt; verumt omnia taeniae genera et trichurides purgantibus drasticeis tantum expelluntur.

3) Nisus naturae perspicuus, ut alvus critice solvetur; laxantium nulla tum alia operatio est, quam ut naturae auxilium ferant.

4) Ut stimuli antagonistici a capite derivantes, in mania aliisque sensorii conditionibus abnormibus, aut a pectore derivantes.

5) Ubi materiae lymphaticae haud coagulatae et aquosae mucosaeque effunduntur, deducuntur hae ad tubum intestinalem et excernuntur. Systema lymphaticum impulsu quemdam tum patitur, et functiones suas recipit, quod si organon in statu irritationis fuerat, excitationi in tubo intestinali valentiori sedatur; praecipue hic laxantia irritantia conveniunt.

6) In morbis hypersthenicis venesectione praecedente ut debilitantia; hic magnus salium mediorum numerus propter operationem directe debilitantem, quo simul gaudent, praecipue adhibendus erit.

Contraindicationes purgantium.

1) Omnes abdominis inflammationes.

2) Inclinatio perspicua ad haemorrhoides; praecipue hoc tamen de iis purgantibus valet, quae calida vocantur, quae eas ipsa abdomine nimis sanguine impleto gignere possunt.

3) Ubi vidimus excretionem criticam sibi aliam viam eligere, tum iis abstinendum est, ne salutarem naturae nisum turbemus, anomaliasque gignamus. In universum laxantia versus diem criticam data prorsus fere rejicienda sunt, eo solo excepto, si prodromi maxime perspicui diarrhaeae criticae adsint, aut in aliquo aegroto natura assuefacta sit omnibus morbis per tubum intestinalem critice finiendis; verum etiam tum clysteres

mollientes aut leniter incitantes laxantibus quae propria sic nominantur, praeferendi sunt.

4) Quemadmodum in omnibus alvi obstructionibus clysteres praeferri merentur, ita praecipue purgantia calida nunquam adhibenda sunt, ubi eae pertinaces et cum aucta abdominis sensibilitate conjunctae sunt, ne plethora abdominalis in inflammationem transmutatur. Hoc vero a purgantibus, quae antiphlogistica vocantur, non metuendum erit; his itaque optimo cum successu uti possumus.

5) Inclinatione ad lienteriam, ad fluxum coeliacum aliosque morbos, qui characterem excretionum alvi habent.

6) Atonia tubi intestinalis, ubi methodus leniter incitans, subtonica majis adhibenda est.

7) Instans partus; ubi necesse sit, antiphlogistica majis sibi vindicant, quamquam et tum foli clysteres praeferendi sint; purgantia vero drastica et perquam incitantia diligenter sunt vitanda.

Re-

Regulae quaedam in usu purgantium adhibendae.

1) Ea in talibus tantum dosibus adhibenda sunt, ut excretiones non liquefaciant sed faeculentas gignant, ne debilitatem praecipue organorum assimilantium, humoribus intestinalibus chyloque excretis, relinquunt.

2) Dynamicus morbi character inspiciatur, praecipue irritabilitas ventriculi et tubi intestinalis; ubi irritabilitas aucta est, ibi salia media, laxantia acida, olea pingua et cet. dentur, in torpore vero laxantia magis incitantia; rheum, mercurius dulcis, folia fennae, Aloë.

3) Hominibus irritabilibus et in cruditatibus valde adhaerentibus dosis divisa detur, ita ut pars dimidia vespere, pars mane sumatur; sic aequalius operabuntur, nec tam facile spasmos intestinales gignent.

4) Observetur regimen subfrigidum.

5) Ubi impedimenta adsint, ibi effectus eorum clysteribus adjuvetur.

6) Non adhibenda sunt nulla cum interruptione, ne praecipuum omnis restorationis organum debilitetur.

I n d i c a t a.

Incitantia et calida.

Aloë, rheum, radix et resina jalappae, scammonium, gratiola, poma colocynthidis, mercurius dulcis, folia fennae, gummi guttae.

Debilitantia et antiphlogistica.

Fructus acidi, manna, pulpa tamarindorum, cassia fistula, salia media, olea expressa, oleum ricini.

Sectio secunda.

De abusu methodi gastricae.

In ultima saeculi praeteriti parte medici gastricam theoriam praecipue in delictis habebant, atque, quam omnes reliquae theoriae fortem quoque expertae erant, etiam haec aliquamdiu unice fere regnabat. Tubus intestinalis solum fere organum erat, ad quod respiciendum esse credebant, simulque sola fere sedes omnium morborum omniumque materiarum morbosarum; in eum itaque ad felicem curationem exhibendam omnis operatio directa erat, eaque semper evacuans, ut materiae hae, quibus nomina multa multasque qualitates tribuebant, expellerentur. Nemo fere aegrotus erat, quin resolventia aut emetica aut purgantia adhiberet. Omnes fere morbos, nullo discrimine habito, nullisque indicationibus ad eam rem praesentibus, gastrice tractabant. Verum enim vero omnisne morbus gastri-

cus gastrice, hoc vero est remediis evacuantibus adhibitis, tractari potest? maximum discrimen est inter curationem morborum gastricorum et gastricam curationem morborum; hoc ultimum id erat, quo omnes fere medici antiquiores devenerunt. Etiam nunc satis frequenter medicus in morbos incidit, in quibus abdomen praecipue affectum esse certissimum est; num propterea evacuanti illa, emetica atque purgantia semper adhibebit ad morbos funditus curandos? aliter sine dubio procedet. In malo aliquo tractando non semper quod dolendum est ad naturam ejus respicitur; quae res quot errores pariat per se patet. Vix enim symptomata febrilia adspiciuntur, cum statim jam, si ejusmodi conditiones praecesserint, ex quibus impuritates primarum viarum derivandae videantur, quasque ubique adspici credunt, his removendis resolventium ope omnis cura impenditur, atque salia media, quibus ad hoc efficiendum utuntur, in febribus, nullo respectu habito,

utrum hypersthenicum an asthenicum characterem ferant, adhibentur, quamvis posterius ubi locum habet, sine dubio maximum damnum afferant, quippe quae gradum debilitatis augeant, praecipue tubi intestinalis; qua ratione malum aliquod, quod nullo medico advocato soli naturae forsitan cessisset, gravius atque gastricum demum reddunt. Omnes ubique humores, qui in corpore vivo contenti sunt, propter operationem incitantem, qua praediti sunt, conditionibus gravissimis adnumerantur, quae gradum activitatis systematis naturae convenientem praecipue sustinent. Ubi itaque hic indicationes ad haec remedia adhibenda aderant? jam ubi re vera impuritates vomitu aut ejectione alvi excerni videbant, statim eo tractationem, quae rationi conveniat, niti credebant, id non respicientes, quod sanissimus etiam ventriculus atque tubus intestinalis his salibus mediis frequenter datis integritate necessaria privetur, et sic ad materias gastricas gignendas et colli-

gendas ea opportunitatem praebeant Quo usque ubi jam processum erat, colophonem operi eo addiderunt, quod materias solutas emeticis aut purgantibus removebant. Sic multi medici, qui prodesse volebant, nocuerunt; non raro enim in hac consueta tractandi methodo prima omnis restorationis organa viribus ita privantur, ut stimuli morbofi, qui aliter ea non affecissent, nunc eo rejecti veram multorum malorum sedem primariam ibi figerent. Etenim non sufficit, corpori humores organicos deduci, qui antea ad stimulorum summam pertinentes excitationem normalem in eo oriri faciebant, verum etiam restauratio impeditur, cum fibra laxa viribus ad assimilationem necessariis careat, aut chylus inefficax una cum excrementis liquidis abigatur. Cum omnibus his remediis evacuantibus roborantia quidem simul conjungebantur, ita ut illa pro malis necessariis haberentur; quod causam continebat, cur minus nocerent, quoniam haec operationem illarum statim emenda-

bant; verum quoniam semel materias gastricas adesse opinati erant, curatio insequens ex gastrica quoque methodo profecta esse debuit, cum id non animadverteretur, quod facilius priusque adspici debuisset; quoniam methodus gastrica magno hominum damno tutelam eorum praesentissimam sibi comparaverat. Sic in omnibus vitae periodis etiam tenerrimis procedebatur; sic medici naturam sibi in simplicissimis actionibus etiam corrigendam arrogabant. In primis post partum diebus sanctissima et inviolabilis lex erat, ut infanti neonato potionem laxantem darent, quae quam celerrime meconium, nisi prius jam abscesserat, removeret. Verum meconium, quod sanitati conveniens in tubo intestinali infantum recens parturum inest, artificiosam excretionem postulare vix naturae consentaneum videtur.

Id enim eos fefellit, meconium hoc per plures jam menses in tubo intestinali infantis conditum fuisse, nullis malis eo genitis, naturaeque alia et graviora negotia quam

secretionis intestinalis incumbere, materiamque hanc fixam in spatio viginti quatuor horarum non excerni posse, meconiumque bonum esse integumentum contra alimenta magis incitantia; sed falsa opinione seducti infantem statim potione laxante vexant. Collostrum non purgans sed lenis tantum stimulus aquosus est, quod meconium diluat; propterea infans recens partus mammillae maternae admoveatur; quod si factum est, experientia docente, fordium illarum, quas tantopere timent, nulla ratio habenda est, cum infantes hi celerrime et citissime iis liberentur, in quibus medicus minimum ex juribus naturae debitis sibi arrogavit; verum purgantibus illis tubus intestinalis statim ab initio debilitatur, quamvis jam torpore per se affectus sit, quod frequens vomitus infantum colicaeque et lac coagulatum in ventriculo et intestinis tenuibus satis demonstrant. Lenis itaque abdominis frictio, calor sufficiens et balnea leniter aromatica remedia sunt adversus atoniam intestinorum

in infantibus recens natis, sicubi iis opus fuerit, sed non potiones laxantes, quae hanc atoniam etiam augebunt. Similem rationem secuti in fine cujusvis exanthematis febrilis uno pluribusve laxantibus opus esse credebant, quasi natura id, quod contagii morboosi specifici supererat, cuique excernendo superficiem corporis manifesto destinaret, solo tubo intestinali certissime excernere posset. Sed hoc organum externa peripheria nobilior est; a superficiebus ignobilioribus itaque externisque materiae ad nobiliores et nervis magis abundantes internas derivabantur. Quid, quod corpus praeterea etiam eo tempore debilitabatur, quod jam propter totum morbi decursum praecedentem maxime perspicuum debilitatis characterem referebat. Miram hanc circa tubum intestinale providentiam medici sponte etiam in hominibus maxime sanis monstrant, subinde emetica et purgantia commendantes, ut scilicet corpus purificent, utque sanitatem sustineant. Non mirum itaque

est, quod hac agendi ratione ubique recepta gastricus morborum character vi fere extortus fuerit, quodque abdominis organa primariam omniam morborum sedem continuerint. Vix enim aliter fieri potuit, cum tot potentiae debilitantes in haec organa influerent, iisque et vim et gravissimum ad conservandam sanitatem totius organismi influxum subducerent. Ubique acrimoniae, quae in tubum intestinale rejectae essent, excernendae adspiciebantur. Contendebant, difficile esse, in primo stadio, ubi febris quasi venosa etiam esset, gastricum ejus characterem agnoscere; h. v. e. providere, num crisis in intestina verteretur, numque materia febrilis per intestina excerneretur; nam necessarium esse hoc praescire, quo vitia in methodo curandi vitarentur, quae exitum infautissimum et lethalem adeo fecum ferre possent. Ne quoquam peccaretur, statim ad minimam complicationis gastricae speciem solventia adhibebantur, et

materiae turgescences pro variis earum symptomatibus aut sursum aut deorsum ex corpore excernebantur. Verum praecipue tempus erat, ubi medico sanitatis et energiae corporis cura incubuit. Magna radicum et herbarum copia in decoctis data, aut succi earum recens expressi, ut et magna feri lactis purgantis copia, aut magnae aquae mineralis amphorae naturae obtrudebantur, quo humores lenirentur, et acrimoniae, quas ubique adesse somniabant, educerentur, totumque corpus fordibus collectis liberaretur. Quoniam caece praeceptis pathologiae humoralis adhaerebant, haec morborum explicandorum et tractandorum ratio invaluit, et sanissimi nonnunquam quoque non impedire potuerunt, quominus potionibus his inspidis inefficacibusque partim quoque purgantibus ventriculus inundaretur. Succum herbarum recens expressi minora damna intulisse videntur, quoniam in forma hac concentrata organa assimilationis minus onera-

verunt, quoniam herbae et radices aromaticae et incitantes, quae iis continebantur, operationem reliquarum aut meliorem redderent, aut prorsus tollerent; imo nonnumquam quoque utilitatem afferre potuerunt. Simili consilio, quam ea remedia et eae rationes curandi, de quibus locuti sumus, clysteres quoque adhibiti sunt, quibus ex eo tempore, ex quo Kaempfer opusculum de hypochondria ediderat, et medici et profani multum abusi sunt, quoniam hic eorum usum contra omnes fere morborum formas chronicas nullis limitibus circumscriptum commendaverat. Sed cum paucis annis numerus eorum plura millia superaret, cumque praecipue sexus femininus ad pulchritudinem conservandam iis uteretur, adversarii necessario exoriebantur, qui de abusu monerent. Verum ab altera parte hi nimium quoque sibi arrogaverunt, cum omnem eorum operationem in iis morbis, ubi Kaempfer, auctor hujus scripti, utiliter

eos adhibuerat, negarent, contenderentque, omnia haec mala iis pejora fieri. Sed iusto latius Kaempfer usum eorum quoque extendit, cum ex tribus morborum partibus duas semper oriri crederet, quarum proxima causa in infarctibus abdominis inesset. Methodus ejus a prudenti medico adhibita sine dubio maxima commoda attulit; medicamenta enim hic indicata organum affectum directa via semper fere attingere potuerunt, atque operationem celeriore et certiore spondere videbantur. Verum ubi numerus eorum ultra plura millia extendebatur, ubi semper et quotidie pluries repetebantur, per inspidos clysteres praecipue tubus intestinalis omnibus viribus privabatur, et magna humorum organicorum copia in eum derivabatur, quorum excretio, sicut atque medicus voluerat, eum et totum organismum animale destrueret debuit. Nusquam a more semel recepto inveteratoque recedebatur, quin ipsae curae, quae prophylacticae vocabantur, quae,

si rationem sequi volumus, rarissime tantum admittendae sunt, ex iis plerumque remediis constabant, quae excretionem tubi intestinalis gignerent. Jam si reputamus, morbos longe plurimos imo omnes fere asthenicos esse, naturae consentaneum erat, hac curandi methodo adhibita solam dispositionem asthenicam in verum morbum asthenicum transire, atque saepe loco febris asthenicae lenis accedentis statim febrem caractere maxime maligno adductam esse.

Sic multiplex abusus methodi gastricae erat. Omni fere curandi rationi ea admiscebatur, aut adeo basin ejus constituebat, unde innumera damna genus humanum perpeffum est. Multi aegroti, qui ex veris indicationibus brevi tempore sanati fuissent, propter hanc methodum per multas ambages, atque inventa demum recta ratione mali tollendi, post longum tempus scopum exoptatum attigerunt, atque felices se praedicare potuerunt, si vires naturae praestan-

tes, quibus pollebant, vitium medici compensarent, ipsique non nimis diu debilitate tubi intestinalis atque indigestione laborarent; alii vero mortem invenerunt, ubi in morbis ancipitibus natura morbi non agnita erat, atque varia remedia evacuantia adhibebantur, unde eo tandem pervenit, ubi ostine medici auxilium irritum esset. Ab una parte ab hac methodo ubique recepta tanquam ex fonte uberrimo morbi secundarii procedebant; ab altera vero his tollendis non par erat, si sine discrimine ubique, etsi character dynamicus eorum semper fere asthenicus sit, adhibebatur. Nihilominus tamen officium hoc sibi injunctum ubique credebant, ut corpus fordibus et acrimoniis liberaretur. Maxima commoda huic methodo propria medicus prudens nunquam non agnosceret, verum tantum, ubi necessarium fuerit et caute, ea utetur. Sed dolendum est, quod empiricis rudibus saepe ita inferviat, ut ensis acutus manu infantis vibratus.

Hoc demonstrare consilium meum erat; verum sentio, multum abesse, ut id affectus sim. Indulgentiam itaque lectorum imploro, quam mihi eos non negaturos spero, ubi reputaverint, eum, qui quinque tantum annos medicinae operam dederit, ad perfectionem nondum pervenire potuisse.

T h e s e s.

I.

Omnis vitae periodus primaria, ad genus et gradum sensibilitatis quod attinet, proprio temperamento gaudet.

II.

Animus est organismi servus, organismus animi tyrannus.

III.

Proxima canceri causa inest in aucto nisu formativo cum caractere astheniae.

IV.

Quodvis remedium morbis non medetur nisi conditione morbosa antagonistica excitata.

V.

Principium Hahnemanni ad operationem medicamentorum explicandam tam theo-

riae rationali quam experientiae quoti-
dianae adverstatur.

VI.

Tota inflammationum doctrina, qua talis,
ad Chiruriam non pertinet.

E r r a t a.

Pag.	3	lin.	13	expelleat lege expelleret.
—	—	—	15	immitati lege imitati.
—	4	—	19	postremo lege postrema.
—	5	—	6	apetitum lege appetitum.
—	—	—	14	agrotantis lege aegrotantis.
—	—	—	15	ihī lege ibi.
—	6	—	5	praestituerunt l. praestiterunt.
—	—	—	6	circa lege caeca.
—	—	—	9	veteram lege veterem.
—	—	—	16	quid lege qui.
—	—	—	19	effarvescentia l. effervescentia.
—	7	—	14	veresimili- lege verifimili-
—	8	—	8	funt lege sint.
—	9	—	3	non lege ne.
—	—	—	10	postularent lege postularint.
—	—	—	13	omnibus lege ab omnibus.
—	—	—	15	favescentes lege fovescentes.
—	—	—	23	haemoptysi lege haemoptysi.
—	10	—	6	venesectionibus lege venaese- ctionibus.
—	—	—	15	possint lege possent.
—	—	—	17	definitae lege definitae.
—	11	—	13	in oblato lege e sublato.
—	—	—	15	cum lege eum.
—	—	—	20	collucet lege colloset.
—	12	—	1	forma lege forma.
—	—	—	3	trahetur lege trahatur.
—	13	—	1	toto lege toti.
—	—	—	8	aspectu lege respectu.
—	—	—	9	distribui lege tribui.
—	—	—	20	datae lege data.
—	14	—	8	cutaneorum lege cutaneorum.
—	—	—	14	interdicunt lege interdiciant.
—	15	—	9	spongii lege spongiae.
—	—	—	14	aesophago lege oesophago.
—	—	—	17	directa lege directa.
—	16	—	2	oribantur lege oriebantur.
—	—	—	15	deminuntur lege deminuuntur.
—	—	—	18	mucosae lege mucosae.
—	17	—	7	ruunt lege ruant.
—	—	—	—	ibid. organorum lege organum.
—	—	—	10	liberarentur lege liberentur.

Pag. 17.	lin. 18	contraindicaciones lege con-	traindicaciones.
—	18	4	nimiis lege nimis.
—	—	16	postremo lege postrema.
—	19	10	majis lege magis.
—	—	11	majis lege magis.
—	—	12	majus lege magis.
—	—	15	lymptomatica l. lymptomatice.
—	20	2	ubive lege ubive.
—	—	5	idoneo lege idonee.
—	—	7	accomo- lege accomo-
—	—	11	cranti lege cranti.
—	21	11	praemens lege premens.
—	—	16	laetifera lege laetifera.
—	33	16	quo lege quo.
—	—	21	spasmodicus lege spasmodicus.
—	24	16	aut lege aut.
—	—	19	infantibus lege infantibus.
—	—	—	ibid. femininis lege feminis.
—	25	7	oelophagi lege oelophagi.
—	—	—	ibid. dosibus lege dosis.
—	—	9	applicentur lege applicentur.
—	—	22	solite lege sola.
—	16	5	majus lege magis.
—	—	6	adhibetur lege adhibetur.
—	—	7	congestionibus lege congestio-
—	—	—	nibus.
—	—	9	uropoetium lege uropoeticum.
—	27	1	nupe lege nuper.
—	—	2	operantem lege operans.
—	—	3	certis lege certa.
—	—	4	dubio lege dubia.
—	—	7	veresimillimum lege veresimil-
—	—	—	limum.
—	—	10	nunnullis lege nonnullis.
—	28	8	qui, ubi l. qui ubi sine commate.
—	29	5	solvunt lege alvum solvunt.
—	30	2	accessarios lege accessorios.
—	—	21	excitationi lege excitatione.
—	31	1	venesectione lege venaesectione-
—	—	—	quo lege qua.
—	—	19	diarrrhaeae lege diarrhoeae.
—	32	9	transmutatur l. transmutetur.
—	—	17	majis lege magis.
—	—	20	majis lege magis.
—	—	—	ibid. vindicant lege vindicat.